

КАТЕДРА „ПУБЛИЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ“

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
по професионално направление 3.3 „Политически науки“,
докторска програма „Публична администрация“ на тема:

***„Максимализиране на резултатите от политиките чрез
управление на обществените поръчки (с фокус върху
политиката за иновации)“***

на

Кристина Богданова Василева

Научен ръководител: доц. д-р Елена Калфова - Войнова

София, 2025 г.

Дисертационният труд е обсъден в Катедра „Публична администрация“ при СУ „Св. Климент Охридски“ и е насочен за защита пред специализирано жури в състав:

Председател на научното жури: проф. дпн Татяна Трифонова Томова

Рецензенти:

Проф. дпн Татяна Трифонова Томова

Проф. д-р Ангелина Мирославова Марковска

Становища:

Доц. д-р Мария Георгиева Коцева-Тикова

Доц. д-р Деница Антонова Горчилова

Доц. д-р Александър Иванов Вълков

Защитата на дисертацията ще се състои на 24.09.2025 г. от 11 ч. в зала Яйцето,
Философски факултет, бл. 4 , етаж 1.

Материалите по защитата са на разположение в Катедра „Публична администрация“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“, бул. „Цариградско шосе“ № 125,
бл. 4, каб. 112.

Съдържание на автореферата

<i>I. Съдържание на дисертационния труд</i>	4
<i>II. Обща характеристика на дисертационния труд</i>	5
1. Обем, структура и библиография	5
2. Актуалност и значимост на темата	6
3. Основен научен проблем, обект и предмет на дисертационния труд	7
4. Цел и задачи на дисертационния труд	8
5. Теза на дисертационния труд.....	8
6. Ограничения на дисертационното изследване и обхват на изследването	9
7. Използвани изследователски методи	10
<i>II. Структура на дисертационния труд</i>	10
<i>III. Резултати и изводи от дисертационното изследване</i>	16
<i>IV. Препоръки</i>	18
<i>V. Заключение</i>	23
<i>VI. Справка за приносите на дисертационния труд</i>	26
<i>VII. Публикации по темата на дисертацията</i>	27

I. Съдържание на дисертационния труд

УВОД

ПЪРВА ГЛАВА

ИНОВАЦИИ, ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ И ПОЛИТИКИ ЗА ИНОВАЦИИ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – ТЕОРЕТИЧНА ПОСТАНОВКА

1. Иновации
 - 1.1. Иновационен процес и иновационна екосистема
 - 1.2. Ценностно разбиране за иновацията
 - 1.3. Дефиниция на „иновация в публичния сектор“
 - 1.4. Предизвикателства пред иновациите в публичния сектор
 2. Обществени поръчки – теоретична постановка
 - 2.1. Стратегически обществени поръчки
 - 2.2. Обществени поръчки за иновации
 3. Политики. Политики за иновации
 - 3.1. Публични политики
 - 3.2. Политика за иновации
- За връзката между иновациите и икономическия растеж
- Политика за иновации
- 3.3. Определяне на политиката за иновации
4. Обществените поръчки като инструмент на политиките за иновации
 - 4.1. Политика за обществени поръчки за иновации

ВТОРА ГЛАВА

ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ ЗА ИНОВАЦИИ– ИНСТРУМЕНТ ЗА МАКСИМИЗИРАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА ИНОВАЦИИ

- 1.1. Обществените поръчки като инструмент на политиките, част от микса политики за иновации на ЕС
- Развитие на законодателството в областта на обществените поръчки
- Развитие на стратегическата рамка в областта на обществените поръчки
- Въпросите на интелектуалната собственост в контекста на иновациите и обществените поръчки
- Развитие на политиката в областта на обществените поръчки в ЕС
- 1.2. Обществените поръчки като част от европейския микс на политиките за иновации
 2. Практически подходи при възлагането на обществени поръчки за иновации
 - 2.1. Предпазарно възлагане (Pre-Commercial Procurement)
 - 2.2. Обществена поръчка за иновации (Innovation Public Procurement)
 - 2.3. Партньорство за иновации (Innovation Partnership)
 - 2.4. Други подходи

ТРЕТА ГЛАВА

ИЗСЛЕДВАНЕ НА РАМКИТЕ НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ ЗА ИНОВАЦИИ

1. Дизайн на изследването
 - 1.1. Съдържание на проучването
- Институционализация и административен капацитет
- Правна рамка в областта на обществените поръчки
- Мониторинг
- Практики
2. Сравнителен анализ на рамката на политиките за обществени поръчки за иновации във Финландия, Полша и България
 - 2.1. БЪЛГАРИЯ
 - 2.1.1. Профил на държавата – обществени поръчки

2.1.2. Стратегическа рамка

2.1.2.1. Стимули за възложителите

2.1.2.2. Дял за обществени поръчки за иновации

2.1.3. Институционализация и професионализация

2.1.4. Правна рамка

2.1.5. Мониторинг

2.1.6. Case Study - Автоматични перонни преградни врати за столичния „Метрополитен“

Основни изводи

2.2. ФИНЛАНДИЯ

2.2.2. Стратегическа рамка

2.2.2.1. Стимули за възложителите

2.2.3. Дял за обществени поръчки за иновации

2.2.4. Институционализация и професионализация

2.2.5. Правна рамка

2.2.6. Мониторинг

2.2.7. Case Study – Програма за обществени поръчки за иновации във Фландрия (Programme for Innovation Procurement Flanders)

2.3. ПОЛША

2.3.2. Профил на държавата – обществени поръчки

2.3.3. Стратегическа рамка на иновативните обществени поръчки

2.3.3.1. Стимули за възложителите

2.3.3.2. Разпределение на бюджета на възложителите – минимални дялове за обществени поръчки за иновации

2.3.4. Институционализация и професионализация

2.3.5. Правна рамка

2.3.6. Мониторинг

2.3.7. Case Study - Екологична алтернатива на класическия автопарк, проектът „e-Van“

3. Резултати от изследването

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

БИБЛИОГРАФИЯ

СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ И ГРАФИКИТЕ

II. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Обем, структура и библиография

Дисертационният труд „Максимализиране на резултатите от политиките чрез управление на обществените поръчки (с фокус върху политиката за иновации)“ е с общ обем от 199 страници. Състои се от увод, три глави, изводи и препоръки, заключение, библиография и две приложения. В дисертацията се съдържат общо 1 таблица (приложение), 5 фигури и 1 графика. Библиографията включва 248 източника на български, английски, руски и полски език, в т.ч. 146 научни източници, 83 официални аналитични и стратегически документи и 19 нормативни документа.

2. Актуалност и значимост на темата

Днешните глобализационни процеси предизвикват качествени промени в начина ни на живот, в логиката на човешкото мислене и световъприятие, както и в начина на управление и функциониране на публичните и частни организации. Потребителите искат и получават повече – по-високо качество, бързина, удобство, отговорност към ресурсите и околната среда, дигиталност и мобилност. В отговор на тези потребности се явяват иновациите – по-добри решения на често пъти по-добра цена. В съвременното общество иновациите са ключ към промените, към повишаване качеството на живот и към устойчиво развитие. Те са движеща сила на бизнеса в условията на съвременната пазарна икономика, защото създаването на нови продукти и услуги, въвеждането на нова организация на производството и методи на управление се превръща в основен фактор за конкурентоспособността. Същото важи и за успеха на националните икономики - някои страни са силно ориентирани към иновации – развиват умения да търсят и реализират нови идеи, да култивират новаторски дух и предприемачество. Обикновено тези страни са със силно развита икономика, развит сектор наука и образование и значителни постижения във всички обществено значими сфери. От друга страна, недостатъчната иновационна дейност води до неконкурентоспособност и изоставане на икономиката.

Въпроси, свързани с повишаване стандарта на живот, осигуряване на достъпни здравни услуги, енергийна ефективност, сигурност, борбата с климатичните промени, обезпечаването с по-качествено и достъпно образование, намаляване на социалните и икономически диспаритети между хората и регионите, както и проблемите със застаряването на населението налагат преосмисляне на използваните методи за реакция от страна на публичния и частния сектор. Пандемията COVID-19, войните в Украйна и по света, политическите промени и природните бедствия наложиха допълнително преосмисляне на заложените политики и търсене на алтернативни решения за справяне с възникналите кризи в отделните страни. В отговор на тези предизвикателства се явяват иновациите, които се нуждаят от добри условия за развитие, а разгръщането на потенциала им е свързано и изисква до голяма степен целенасочени действия.

Разходите на публични сектор под формата на обществените поръчки формират 14 % от брутния вътрешен продукт (БВП) на Европейския съюз (ЕС). В този смисъл, преосмислянето на основни политики и пренасочването на тази покупателна способност

е възможно да се превърне в мощен инструмент за стимулиране на иновациите. Въпреки признанието за обществените поръчки като един от най-ефективните лостове за насърчаване на иновациите, той остава и най-пренебрегвания. Според анализите на националните системи за научни изследвания и иновации, Европа изостава в много области, а това с пълна сила важи и страната ни, която според последния Европейски сравнителен доклад за иновациите за 2023 г. е на предпоследно място.

Системата на обществените поръчки е част от иновативната екосистема на държавите, която заслужава внимание, най-вече поради размера на средствата, които се управляват чрез нея. Още повече, ключови услуги се предоставят до голяма степен от публичния сектор именно чрез тази система и всякакви смущения в нея могат да имат дълбоки последици за икономиката и обществото. Поради това, изследването на потенциала на иновативното възлагане за постигане на различни цели на политиките и проучването на възможностите за стимулиране на по-широкото им прилагане е от научно и практическо значение.

3. Основен научен проблем, обект и предмет на дисертационния труд

Основен научен проблем: Видът и характерът на инструментите, използвани при проектирането и разработването на политики са основни фактори, определящи тяхната ефективност. Поради това, разбирането на този специфичен характер е важен аспект от процеса на „правене“ на политики по начин, по който те да постигнат във възможно най-висока степен целите, които преследват. Още повече, задълбоченото познание относно спецификите на даден инструмент, позволява балансираното му комбиниране с други инструменти така, че да се постигне оптимална допълняемост. Въпреки че през последните години се наблюдава положителна тенденция към възприемане на иновативни и ориентирани към резултати рамки на политики за обществени поръчки в ЕС и отделните държави членки, резултатите остават незадоволителни. Отсъства ясна линия на припознаване на обществените поръчки като инструмент на политиките.

Предмет на настоящото изследване са националните рамки на политиките за обществени поръчки за иновации, а **обект** са иновативните обществени поръчки и техните особености, място и роля в инструменталния микс на политиките за иновации.

4. Цел и задачи на дисертационния труд

Целта на настоящата дисертация е, от една страна, да разшири академичното познание в областта на иновативните обществени поръчки чрез изясняване на основни понятия и предлагане на прецизирани дефиниции на ключови термини, което да послужи като стабилна основа за бъдещи изследвания и дискусии. Специален акцент се поставя върху идентифицирането и анализа на елементите в рамката на политиките, които стимулират използването на обществените поръчки като стратегически инструмент, както и разработването на обосновани предложения за насърчаване на тяхното прилагане на национално ниво. Дисертацията цели да предостави яснота и задълбочено разбиране относно основните релевантни концепции и подходи, което да улесни възприемането на иновациите в сферата на обществените поръчки.

От практическа гледна точка, изследването има за цел да допринесе за подобряването на процеса по възлагане на обществени поръчки в Република България чрез предложения за подобряване на рамката на политиките за обществени поръчки за иновации, включително конкретни практически насоки, които да подпомогнат възприемането на иновации, като разглежда и обяснява различни техники, подходи и модели. Поставя се фокус върху изграждането на ефективни и устойчиви подходи за стимулиране на подкрепящо иновациите (*innovation-friendly*) поведение в процеса на възлагане, което би увеличило конкурентоспособността и социалната стойност на резултатите от обществените поръчки.

По този начин, настоящата дисертация цели не само да разшири академичното разбиране на концепцията за иновативните обществени поръчки, но и да допринесе за утвърждаването практически подходи за стимулиране на иновативните обществени поръчки.

За постигане на тази цел, се поставени следните изследователски задачи:

- да се направи преглед и анализ на европейската рамка на политиките за обществени поръчки за иновации, както и тази на конкретни държави членки на ЕС и
- да се анализират възможностите и да се изведат препоръки за разработване на рамка на политиките за обществени поръчки за иновации в България.

5. Теза на дисертационния труд

Тезата, защитавана в дисертационния труд е, че иновативните обществените поръчки качествено променят дизайна на публични политики, водейки до по-висока ефективност. За разкриване на пълния потенциал на системата е необходимо да се

преосмисли разбирането за обществените поръчки като за обичайна административна процедура, фокусирана предимно върху законосъобразността и ефективността на разходите. Познатите подходи следва да бъдат заменени с такива, които отговарят на реалната, бързопроменяща се ситуация и на съвременните предизвикателства. Въпреки, че такива подходи са възможни от гледна точка на действащото европейско законодателство в областта на обществените поръчки, прилагането им е все още твърде ограничено в страните в ЕС и конкретно в Република България. Постигането на по-добри резултати в тази посока се определя от усилията на националните държави и е възможно чрез разработване и прилагане на хомогенни, всеобхватни и целенасочени национални рамки на политики за обществени поръчки и по-конкретно за обществени поръчки за иновации.

Тезата включва още, че използването на обществените поръчки като стратегически инструмент освен за стимулиране на поведение, ориентирано към иновации, може да се разглежда като средство за превенция от потенциални неблагоприятни въздействия на обществените поръчки върху иновациите (риск от „задушаване“).

6. Ограничения на дисертационното изследване и обхват на изследването

При разглеждане на теоретичната постановка и в извършените анализи на различни аспекти на обществените поръчки, най-вече по отношение на регулаторната рамка, работата се фокусира върху общия случай на възлагане от публични възложители (Директива 2014/24/ЕС). Особеностите при секторните възложители (Директива 2014/25/ЕС) и поръчките в областта на отбраната и сигурността (Директива 2009/81/ЕО) са изключени от обхвата на изследване, поради спецификите, свързани най-вече с правната рамка, пазарите, на които оперират и се прилагат и спецификите на секторите – изисквания за поверителност, сигурност и др.

Анализът на разпространението на прилагането на обществени поръчки за иновации публичнодостъпна информация е ограничен в ЕС, поради обстоятелството, че до началото на 2024 г., данните за иновативните обществени поръчки не са част от структурираните данни в електронните формуляри за обществени поръчки (обявления), които се публикуват във връзка с възлагането на обществени поръчки в TED. В изпълнение на изискванията на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/1780 за установяване на стандартните формуляри за публикуването на обявления в областта на обществените

поръчки, през 2024 г. такива полета са въведени, но дали да се попълват задължителни или не зависи от преценката на национално ниво.

7. Използвани изследователски методи

При разработването на дисертационния труд са приложени следните методи: desk research (кабинетно проучване); анализ на документи (научни публикации, нормативни актове, официални документи – стратегически и аналитични на национално и наднационално равнище, добри практики и други); вторичен анализ на данни, content analysis (анализ на съдържанието), case study (изследване на случаи).

II. Структура на дисертационния труд

Структурата на дисертационното изследване е подчинена на последователността от стъпки за реализация на целта и задачите на дисертационния труд. В края на всяка глава се съдържат обобщения и изводи, изпълняващи функцията на логически преход към следващата част.

В Глава I. „Иновации, обществени поръчки и политики за иновации в европейския съюз – теоретична постановка“ от дисертацията е представена научната еволюция относно разбирането за характера на иновациите и иновационните процеси. Изяснен е понятийният апарат, върху който се изграждат следващите части от разработката.

Разгледани са най-широкоприетите и използвани дефиниции на понятието „иновация“, като е подчертано, че същото се характеризира с многобройни дефиниции и малко консенсус около тях. Обърнато е внимание и на ценностното разбиране за иновациите, като е прието, че търсените иновации са тези, които допринасят за развитието на обществото, за неговото благосъстояние, с респект към екологичните, социалните и икономическите съображения и цели. Обсъдено е разграничението на термините - иновации-деновации (маловации или маловъведения) – термин, противоположен на иновациите, който притежава всички техни характеристики, но вместо полезно въздействие върху човешкия живот, нанася вреда.

Поради обстоятелството, че процесът по възлагане на обществени поръчки е изцяло в компетентността на публичния сектор, който носи отговорност за планирането, иницирането, провеждането и контрола върху процедурите за разходване на публични средства, разгледани са особеностите на иновациите в публичния сектор и

предизвикателствата пред тяхното прилагане. Сред основните идентифицирани предизвикателства се отличават слабите стимулиращи фактори и такива от средата, липсата на лидерство на всички нива, ограничени познания за иновациите, както и за техниките и методите на тяхното внедряване и прилагане, както и недостатъчно прецизно и системно ползване на наличните данни.

На следващо място, работата се фокусира върху теоретичната постановка на обществените поръчки, като разглежда тяхната същност и основни характеристики. В рамките на този анализ е предложена авторска, обоснована дефиниция на понятието „обществена поръчка“, която съдържателно акцентира върху инструменталната роля на обществените поръчки като средство за реализиране на стратегически цели. Новото дефиниционно предложение надхвърля традиционното разбиране за обществената поръчка като просто правно-икономическа транзакция и я концептуализира като многофункционален управленски инструмент, чрез който публичният сектор въздейства върху пазара, насърчава иновациите и постига положителни социални и екологични ефекти. Разгледани са особеностите на стратегическите обществени поръчки и в частност – иновативните, като се подчертава значението им за насърчаване на икономическото възстановяване, екологичния и цифровия преход и устойчивостта на ЕС, осигуряване на по-висококачествени обществени услуги с оптимален бюджет, създаването и растежа на стартиращи предприятия и новаторски МСП и насочването на пазарите към иновации.

Представена е ролята на обществените поръчки, като елемент на иновационната екосистема. Същите се разглеждат като инструмент (от страна на търсенето) на политиките за иновации, поради потенциала им за координиране на търсенето, по-бързо въвеждане на новите технологии (решения) на пазара (ускорена комерсиализация) и влиянието им върху конкуренцията.

Изхождайки от разбирането, че иновативните обществените поръчки представляват възможност за подобряване на благосъстоянието чрез стимулиране на иновациите, е застъпена тезата, че наличието на всеобхватна рамка на политиката с ясна визия, стратегия и подходящи средства е от съществена важност за превръщането на тази възможност в реалност. Отделено е внимание за разглеждане и анализ на политиката за обществени поръчки за иновации на ниво Европейски съюз, като са изведени и обсъдени основните и елементи, които да послужат за основа на анализа на политиките за обществени поръчки за иновации на национално ниво.

Глава II. „Обществените поръчки за иновации– инструмент за максимизиране на резултатите на политиките за иновации“ е посветена на иновативните обществени поръчки като инструмент, който може да бъде използван за максимизиране на резултатите на политиките за иновации.

Анализирано е развитието на законодателството и на стратегическата рамка в областта на обществените поръчки на ниво ЕС, като е направено предложение за периодизация на това развитие, а именно:

- I – ви период – от края на Втората Световна война до 2000 г. (Икономическа ефективност);
- II-ри период – от 2000 г. до 2014 г. (Устойчивост и социални цели);
- III- ти период – от 2014 г. до днес (Инструментализация. Стратегическо управление и иновации).

Изведено е заключение, че обществените поръчки постепенно придобиват значение от инструмент за икономическа ефективност (чрез осигуряване на ефективно използване на публичните средства) и премахване на бариерите за свободно движение на стоки, услуги и капитали в рамките на вътрешния пазар на ЕС на стратегическа система за насърчаване на политиките на ЕС. Проследява се как с течение на времето и с определено засилен интензитет през последното десетилетие, траекторията на обществените поръчки се трансформира като се измества от периферията (дори в началото извън нея) все по-близо и по-близо към центъра на политиките за устойчиво развитие на ЕС, включително политиките за иновации.

Направеният извод за формализиране на възгледа относно ключовата роля на обществените поръчки в иновационния процес е разгърнат в анализ на мястото и ролята на обществените поръчки в европейския микс на политиките за иновации. Политиките (и/или инструментите), пряко насочени или косвено въздействащи върху иновационния процес представляват миксът от политики за иновации. Обществените поръчки заемат място като ключово условие от страна на търсенето в този микс, което повлиява, както скоростта, така и посоката на иновационните процеси.

След задълбочен анализ на мястото и ролята на обществените поръчки в политиките за иновации, в работата са разгледани практическите подходи за прилагане на обществени поръчки за иновации:

- *Доставка на продукти в предпазарен стадий (Pre-commercial Procurement, PCP)*: възложителят описва своите нужди и осигурява предприятия и изследователи за разработване на иновативни продукти, услуги или процеси, за да посрещнат нуждите;

- *Обществени поръчки за иновации (Public procurement for innovation, PPI)*: публичният купувач действа като ранен потребител на иновативни решения, нови за пазара или поръчва иновативни решения, на разположение на пазара;

- *Партньорство за иновации (Innovation Partnership, IP)*: „комбинирана“ PCP + PPI – процедура за възлагане на обществени поръчки, предвидена в Директива 2014/24/ЕС и транспонирана в Закона за обществените поръчки, която е специално проектирана за възлагане на договори за проектиране, разработване и закупуване на иновативни решения.

От гледна точка на фазата, нивото на технологична готовност и зрелост на развитието, при прилагане на PCP, възложителят купува процесът на научноизследователска и развойна дейност, при PPI – резултатът от научноизследователската и развойна дейност, а при IP – и двете.

Специално внимание в работата се обръща на подхода на предпазарното възлагане (PCP). Към момента в българската академична литература темата за предпазарното възлагане практически отсъства. Няма публикувани научни разработки, посветени на понятието, нито теоретични или приложни анализи, разглеждащи механизма, предимствата или приложимостта на този подход. В същото време, въпреки че е доказано добра практика в редица държави в Европа, в практиката на публичните възложители в България същият не се прилага. Последното допълнително подчертава необходимостта от задълбочено изследване и популяризиране на концепцията. С цел запълване на празнината в научното познание у нас, в разработката са въведени понятието и неговата дефиниция. Очертан е потенциалът на предпазарното възлагане като инструмент за модернизация на публичните политики и насърчаване на иновациите чрез стратегическо използване на обществените поръчки.

На следващо място са разгледани и други възможности за стимулиране на иновациите чрез обществени поръчки, които произтичат от европейската правна рамка в областта. Разгледани са предимствата на функционалните спецификации, пазарни консултации и съвместното възлагане. Тези подходи нямат задължителен характер, но благоприятстват „отварянето“ на процедурите за иновативни решения.

Резултатите от анализа сочат, че в ЕС съществува рамка на политиките, която цели да насърчи прилагането на обществени поръчки за иновации от възложителите в Съюза,

включително чрез насоки, инициативи, информационни и обучителни кампании и др. Действащата правна рамка в областта на обществените поръчки в ЕС също не ограничава и не затруднява иновирането чрез системата на обществените поръчки. Европейското законодателство в областта предлага различни възможности за търсене и съответно възлагане на поръчки за закупуване на нови решения, необходими за удовлетворяване на специфични потребности на публичния сектор. За да се изпълни потенциалът на тези възможности обаче и те да се използват по-широко от държавите членки са необходими усилия и на национално ниво. Това включва разработване на конкретни национални рамки на политиките, които да благоприятстват иновативно поведение на възложителите и да осигуряват необходимата подкрепа. За осигуряване на ефективност, тези рамки следва да са всеобхватни, съобразени с особеностите на националния пазар и правна система и да предлагат достатъчно стимули и условия за изграждане на подходящ капацитет при възложителите.

В Глава III. „Изследване на рамките на политиките за обществени поръчки за иновации“ от дисертацията е поместено проведеното емпирично изследване на рамките на политиките за обществени поръчки за иновации в три държави в ЕС – Финландия, Полша и България.

Въз основа на изводите, направени в предходните части на работата е направен кратък преглед на напредъка, който различните страни в ЕС са постигнали в разгръщането на рамки за политики за обществени поръчки за иновации и в повишаването на инвестициите за обществени поръчки за иновации. Става ясно, че някои държави вече разполагат с цялостен набор от политически мерки, в други такива все още се планират и разработват, а в някои, като например България – липсват напълно. Държавите с по-всеобхватна политическа рамка за обществени поръчки за иновации показват по-високи инвестиции в обществени поръчки за иновации и по този начин по-бързо усвояване на иновации и модернизиране на обществени услуги. Водещите страни в Европа инвестират седем пъти по-голям дял от общите си разходи за обществени поръчки в обществени поръчки за иновации, отколкото изоставащите страни. Държавите, които прилагат посочените рамки на политики показват по-добри резултати на таблото на Европейското иновационно табло (European innovation scoreboard), което предоставя сравнителна оценка на резултатите в областта на научните изследвания и иновациите на държавите - членки на ЕС, други европейски държави и избрани трети

страни и в класацията на Индекса на цифровата икономика и общество (The Digital Economy and Society Index, DESI), чрез който се обобщават показатели за цифровото представяне на Европа и се проследява напредъка на страните от ЕС.

Основен инструментариум, характеризиращ широкоспектърните рамки за политики за обществени поръчки за иновации включват идентифициране на тези поръчки като стратегически приоритет във всички секторни и в тези за цифровизация на обществените услуги, „innovation friendly“ правна рамка в областта на обществените поръчки, разработване на планове за действие с ясни цели, ангажимент и пр., стимули за публичните купувачи да инвестират в обществени поръчки за научноизследователска и развойна дейност и иновативни решения, укрепване и изграждане на капацитет и центрове за компетентност и др.

Обект на сравнителен анализ са политиките за обществени поръчки за иновации във – Финландия, Полша и България. Причината за избор на точно тези три държави се обосновава от желанието за онагледяване на практиката по отношение на иновативните обществени поръчки на държави с разпознаваеми, положителни резултати в областта на иновациите (Финландия), такива, които показват напредък (Полша) и да се анализират възможности за подобряване на ситуацията в България, защото изследването е с практико-приложен характер и целта е да се очертаят препоръки, приложими за страната. При избора на държавите са използвани техните показатели на Европейското иновационно табло, което предоставя сравнителна оценка на резултатите в областта на научните изследвания и иновациите на държавите-членки на ЕС, както и на други европейски и избрани трети държави. На Европейското иновационно табло, държавите се разделят на четири групи въз основа на резултатите си – „Прохождащи иноватори“, „Умерени иноватори“, „Силни иноватори“ и „Водещи иноватори“. В разглеждания период - 2022-2024 г., България и Полша попадат в групата на прохождащите иноватори (<70 % от средните резултати за ЕС). Финландия, наред с Белгия, Дания, Нидерландия и Швеция са водещи новатори, чиито резултати в областта на иновациите са доста над средните за ЕС (>125 % от средните резултати за ЕС). Финландия попада и в класацията „Топ 10“ най-иновативни държави на Глобалния иновационен индекс (Global Innovation Index) за 2024 г. Интерес представлява резултатът на Полша на Европейското иновационно табло, който показва ръст с над 10 процентни пункта за три години. По този начин Полша е на прага да премине от прохождащ в умерен иноватор.

Проучването включва задълбочен анализ на правната, институционалната рамка и стратегическите документи, засягащи иновативните обществени поръчки в избраните държави с фокус върху изведените в предходната глава основни фактори, мерки и добри практики, които благоприятстват рамката на политиките за иновации.

Представени са методологията и методите на емпиричното изследване, като е използван анализът на конкретния случай (case study), кабинетно проучване (desk research), вторичен анализ на данни и анализ на съдържанието (content analysis).

За постигане на целта на изследването са използвани 17 индикатора, обособени в пет основни групи – стратегическа рамка и стимули (3 индикатора), институционална рамка и административен капацитет (6 индикатора), правна рамка, благоприятстваща иновациите в областта на обществените поръчки (5 индикатора), мониторинг (2 индикатора) и разглеждане на специфичен случай на прилагане на обществени поръчки за иновации. Събраната информация по индикатори е организирана чрез кодифициране, където отговор „ДА“ за наличието на конкретния индикатор е равен на „1“, а отговор „НЕ“ – на „0“. Всяка единица е равна на една точка при максимален възможен резултат 17 точки.

Резултатите показват, че България отговаря на едва 3 от 17 индикатора – значително по-ниско представяне в сравнение с Финландия и Полша, които постигат равен резултат – 11 от 17 индикатора. България не изпълнява нито един от индикаторите, свързани със стратегическа рамка и стимули за възложителите, правна рамка и мониторинг.

Резултатите от проведеното изследване са таблично представени по държави (Приложение № 1).

В заключението е направено обобщение относно постигането на целите на дисертационното изследване, намирането на отговор на основните изследователски въпроси, потвърждаването на тезата на изследването и кратък коментар на получените резултати.

III. Резултати и изводи от дисертационното изследване

Анализът на теоретичната постановка, направен в първа глава води няколко основни заключения. Публичният сектор, чрез системата на обществените поръчки, притежава несравним потенциал за стимулиране на иновациите, като е способен да повлиява не само посоката на развитие на пазарите, но и да формира нови. За разкриване

на пълния потенциал на системата е необходимо да се преосмисли разбирането за обществените поръчки като за обичайна административна процедура, фокусирана предимно върху законосъобразността и ефективността на разходите. Познатите подходи следва да бъдат заменени с такива, които отговарят на реалната, бързопроменяща се ситуация и на съвременните предизвикателства. В работа се предлага нова дефиниция на понятието „обществена поръчка“, която дава основа за по-качествено изследване и разбиране на разглежданите в работата процеси и явления.

Анализът на развитието на нормативната и стратегическа рамка на ЕС в областта на обществените поръчки показва, че през последните десетилетия все повече и по-ясно се осъзнава ролята на обществените поръчки като инструмент на политиките, и именно обществените поръчки започват да се разглеждат все по-често като ключово рамково условие за стимулиране на иновациите и като фактор за подобряване на иновационната екосистема.

Основните изводи във втора глава на работата са, че в ЕС съществува рамка на политиките, която цели да насърчи прилагането на обществени поръчки за иновации от възложителите в Съюза, включително правна рамка, насоки, инициативи, информационни и обучителни кампании и др. За да се изпълни потенциалът на тези възможности обаче и те да се използват по-широко от държавите членки са необходими усилия и на национално ниво. Това включва разработване и прилагане на хомогенни, всеобхватни и целенасочени национални рамки на политики за обществени поръчки и по-конкретно за обществени поръчки за иновации, които да благоприятстват иновативно поведение на възложителите и да осигуряват необходимата подкрепа. За осигуряване на ефективност, тези рамки следва да са освен всичко, съобразени с особеностите на националния пазар и правна система и да предлагат достатъчно стимули и условия за изграждане на подходящ капацитет при възложителите.

Като основа за провеждане на емпиричното изследване, както и за създаване на ясно разбиране на възможностите за прилагане на такъв тип възлагане, специално внимание е обърнато на практическите подходи за възлагане на обществени поръчки за иновации – обществена поръчка за иновации, предпазарно възлагане и партньорство за иновации, които се прилагат в зависимост от нивото на технологична готовност на решението, което се придобива. Наред с това са обсъдени други (доброволни) инструменти в подкрепа на иновациите, които са на разположение на възложителите в европейското законодателство в областта на обществените поръчки.

Въпреки общото законодателство и политиката в рамките на ЕС, се наблюдават значителни различия в напредъка, който различните държави-членки постигат в разгръщането на рамки за политики за обществени поръчки за иновации и в повишаването на инвестициите за обществени поръчки за иновации. Държавите с по-всеобхватна политическа рамка за обществени поръчки за иновации показват по-високи резултати в областта на научните изследвания и иновациите.

Основен инструментариум, характеризиращ широкоспектърните рамки за политики за обществени поръчки за иновации са правни рамки, които разширяват възможностите, съдържащи се в общото европейско законодателство в областта, разработени стратегически документи и стимули за възложителите, въведена система за мониторинг и докладване, изградена институционална система и мерки за изграждане на подходящ административен капацитет.

В емпиричната част на разработката са изследвани рамките на политиките за обществени поръчки за иновации в три държави в ЕС – Финландия, Полша и България, като резултатите от проведеното изследване, чрез прилагане на изследователската методология показват, че България отчита най-нисък резултат. Страната изпълнява, при това с известна относителност, на едва 3 от 17 индикатора. Последното идва да докаже, че са необходими целенасочени мерки за привеждане на националните политики в областта в съответствие с достиженията в ЕС.

IV. Препоръки

Въз основа на резултатите от проведеното дисертационно изследване, са формулирани изводи и препоръки за освобождаване и използване на потенциала на системата за обществените поръчки за постигане на по-широки цели на политиките и по-конкретно политиките за иновации в Република България. Същите са изведение при използване подход от една страна за идентифициране на най-необходимите мерки, които трябва да бъдат предприети (първи и основни стъпки), както и при вземане предвид на тяхната реалистичност в националния контекст:

1) Необходимо е разработване и прилагане на хомогенна и завършена стратегическа рамка, както и адаптиране на националната правна рамка, така че тя да способства и улеснява прилагането на иновативни подходи при възлагане на обществени поръчки (Innovation friendly procurement market). По отношение на стратегическата рамка, следва да се подчертае, че в областта на обществените поръчки такава в България

не съществува. Независимо от тенденцията за избягване на висок брой стратегически документи, разработването на такъв документ е необходимо условие за формулиране на ясни цели и възможните начини за тяхното постигане, включително припознаването и включването на иновативните обществени поръчки в различни секторните политики. Разработването на подобен стратегически документ, без оглед на формата – стратегия, концепция, план, пътна карта, ще даде допълнителна увереност на възложителите за това какво е състоянието на сектора, каква е визията за развитие и какви са начините за постигане и тази визия, включително какво ще направи държавата и какви са необходимите действия, които индивидуалните възложители трябва да предприемат.

2) Законодателството в областта на обществените поръчки в България не разширява възможностите, които произтичат от директивите във връзка с иновативното възлагане. Текстовете от директивите, от значение в тази област, са транспонирани без национална адаптация. Липсата на легални дефиниции се явява предпоставка на правна несигурност, която действа възпиращо за възложителите да подхождат иновативни по отношение на иначе строго формализирания възлагателен процес. Необходими са законодателни промени в няколко посоки – въвеждане на легални дефиниции за иновативна обществена поръчка и ППВ, уреждане на отношенията в областта на иновативното възлагане при поръчки на стойност под европейските стойностни прагове и прецизиране и адаптиране на съществуващите разпоредби с националните особености на функциониране на публичния сектор и спецификите на пазара. Не на последно място, подходящо би било да се обмислят възможностите за включване на разпоредби по отношение на правата на интелектуална собственост при възлагане на обществени поръчки.

3) Необходима интервенция е укрепването на капацитета и повишаване на осведомеността в областта на обществените поръчки за иновации. В България към този момент липсват инициативи за обучение и повишаване на осведомеността на възложителите, а така също и на иновативните компании. Създаването на подходящи условия и възможности за обучение и повишаване на осведомеността, както и подходящите стимули за използване на тези възможности от широк кръг заинтересовани лица, би довело до по-задълбоченото разбиране на същността на иновативното възлагане, правната рамка, която го урежда, ползите за страните и обществото и най-добрите практики от ЕС и света като цяло. По този начин обществените поръчки за иновации биха станали по-познати, достъпни и от там - по-добре приети, особено от

страна на публичния сектор, който традиционно се отличава като по-консервативен в сравнение с частния. При експертите по обществени поръчки, от друга страна, е необходимо да се формира капацитет, който да отговаря на съвременните тенденции и предизвикателства в областта на обществените поръчки, т.е. необходима е професионализация. Въпреки, че професионализацията в областта на обществените поръчки е утвърдена добра практика и се прилага успешно в редица държави в ЕС и извън него, с днешна дата в България не се изпълняват мерки и дейности в тази област. Последното поставя в риск ефективността на публичните разходи, изпълнението на проектите, финансирани със средства от фондовете на ЕС и постигането на по-широки цели на политиките чрез системата на обществените поръчки, като насърчаване на кръговата и зелената икономика, подкрепа за малките и средните предприятия и насърчаване на етичното и отговорно бизнес поведение и разбира се - стимулиране на иновациите. Следва да се подчертае, че професионализацията е процес, който изисква задълбочен анализ на ситуацията и възможностите, разпределение на отговорностите и оценка на необходимите ресурси и по тази причина, този процес следва да се ръководи от отговорна институция и да се основава на ясен план, на подходяща политика за укрепване на човешкия капитал, ангажиран във възлагателния процес. Още един фактор, определящ необходимостта от целенасочени мерки и действия с цел повишаване на административния капацитет е когнитивната революция, каквато съвременната ситуация представлява предвид високите темпове на научното и техническо развитие. Широкото използване на нови технологии във всички отрасли и дейности изисква нови умения и нови видове знания. Необходими са по-високи нива на образование и по-голяма гъвкавост в политиките и институциите, за да се реализира именно такъв напредък – основан на иновационния потенциал, и да се изградят основите на така наречената икономика на знанието.

4) Създаването на стимули за възложителите формални (правни) и неформални (имиджови, финансови и др.) за прилагане на обществени поръчки за иновации е област, която заслужава внимание в страната ни. Като създаване на формални стимули би могло да се разгледа включване на принципни разпоредби в Закона за обществените поръчки, че при определени условия, възложителите са длъжни да обмислят подход за иновативно възлагане. Такива условия могат да бъдат изграждането на сложни уеб-базирани технологии, големи инфраструктурни обекти или поръчки с висок обществен интерес. Също така, може да се предвиди задължение, когато установят потребност, която не

може да бъде задоволена с наличните на пазара решения, възложителите да проучват дали други организации от публичния сектор нямат сходни потребности с цел агрегиране на търсенето. Това би спомогнало за постигане от една страна на по-добри търговски условия, а от друга, би осигурило по-солиден финансов ресурс за удовлетворяване на потребността. От друга страна, неформални стимули могат да се предоставят под разнообразни форми. Провеждането на пилотни проекти например е една такава възможност. Предвид, че страната ни няма опит с иновативното възлагане (ППВ, партньорство за иновации) може да се заложи на теорията, че понякога по-добри резултати се постигат с малки стъпки и отдолу нагоре. Пилотни проекти могат да се подкрепят от компетентни в областта институции, каквато в България е Министерството на финансите в лицето на Агенцията по обществени поръчки. Пилотни инициативи могат да се реализират чрез съвместна, проектна работа с конкретен/и възложител/и след осъществен подбор, на които да се окаже експертна помощ за прилагане на иновативен подход при възлагане на обществени поръчки. По този начин ще се осигури необходимата подкрепа на възложителите, за да преминат през този нов за тях процес с необходимата увереност, че правят нещата правилно. Разбира се, методическата подкрепа не е достатъчна и тук е мястото да засегнем възможността за създаване на финансови стимули. Бюджетните ограничения на публичния сектор в България са ноторно известно обстоятелство, което в редица случаи оправдава липсата на инициативност за иновации и или закупуване на иновативни решение. Създаването на финансови стимули като например ресурси, определени по оперативните програми в страната, насочени конкретно към финансиране на проекти за обществени поръчки за иновации, фондове, финансови инструменти и др. би повлияло положително за разгръщане на иновационния потенциал на публичния сектор. Както стана ясно и от резултатите от представеното в настоящата работа изследване, като добра практика се очертава определянето на дялове (квоти) от бюджетите на възложителите специално за иновативни поръчки. Тук е акурантно да съобразим, че пазарът на обществените поръчки в България е силно фрагментиран от гледна точка на големия брой възложители. Това трябва да се вземе предвид при планирането на такива дялове, като първоначално изпълнението се насочи към по-големи възложители, с по-висок бюджет, брой и сложност на обществените поръчки.

5) В днешни дни създаването на партньорства и работата със заинтересованите страни е обичайна и същевременно критично важна дейност на организациите, както от

публичния, така и от частния сектор. Както стана ясно от резултатите от сравнителния анализ, във Финландия и Полша се наблюдава ясна тенденция за стимулиране на въвличането и по-широкото партньорство със заинтересованите страни, включително чрез изграждане на мрежи. В България подходът на пазарните консултации например (като законоустановена форма на взаимодействие със заинтересованите страни) се използва предимно за определяне на прогнозната стойност или друг параметър на поръчката, като информацията се изисва от възложителите чрез публикуване на информация за консултацията, а от стопанските субекти се очаква да попълнят индикативна оферта. За да се промени тази картина е необходимо да се планират мерки и дейности за повишаване на информираността на възложителите относно възможностите за колаборация със заинтересованите страни и ползите от това, както и за изграждане на необходимия капацитет за тази цел. От друга страна, такива мерки и инициативи мога да се планират на ниво възложител, без непременно да е необходима намесата на държавата под формата на правила или насоки. Например публикуването на годишните план-графици за възлагане на обществени поръчки от страна на възложителите (каквата практика има в различни държави-членки) също може да се разглежда като подходяща мярка за засилване на участието и зависи от преценката на конкретния възложител. Такъв подход е особено подходящ, когато става дума за сложни и обществени поръчки за иновации, тъй като ранното и по-систематично информиране, респективно въвличане, на гражданското общество и стопанските субекти би могло да повиши доверието във възложителя и съществено да намали риска за изпълнението, като същевременно благоприятства конкуренцията.

б) Вече засегнахме използване на възможностите на обществените поръчки за обединяване на търсенето с цел увеличаване на мащаба на иновативните решения в публичния сектор. Създаването на критична маса от покупателна способност би се улеснило чрез координиране на обществените поръчки в различните сектори и райони. Последното може, разбира се, да се инициира от, например, група възложители, но проучването на възможности за структуриране на група, мрежа или общност на национално ниво, която целенасочено да се занимава с тези въпроси изглежда по-ефективен начин. Създаването на общности като цяло заслужава внимание, например създаване на общност на експертите по обществени поръчки, каквато инициатива се ръководи в България от Института по публична администрация в други области (общности на експертите в областта на иновациите, изкуствения интелект, човешките

ресурси), би било подходяща първа стъпка за осигуряване на платформа за споделяне на опит и добри практики.

7) Не на сполено място, създаването на механизми за измерване на иновациите в обществените поръчки би улеснило разработването на политики и планирането на мерски в областта. Необходима предпоставка, за да се отговори на въпроса какво трябва да се направи е яснотата по отношение на текущото състояние и тенденциите. Поради това са необходими усилия по посока на наблюдение и измерване на възлагането на иновативните обществени поръчки. Това включва и създаване на подходящи механизми за оценка на въздействието на иновативните поръчки. С въвеждането на новите електронни формуляри за обществени поръчки през 2024 г., в България се осигури стабилна основа за събиране на качествени данни за иновативните поръчки. Голямо предимство в страната ни е, че всички възложители са задължени да публикуват поръчките си в една единствена електронна платформа – националната. Тази централизация помага събирането и управлението на данни. За сравнение, в Испания съществуват стотици платформи за възлагане на обществени поръчки (частни и държавни) и управлението на данните за тях представлява истинско предизвикателство. Т.е. можем да твърдим, че страната ни разполага със стабилна основа за изграждане на система за мониторинг и оценка и остава да бъдат разписани ясни правила и процедури, включително да се изработи методика за оценка, посредством която те да се извършват. Периодичното докладване на резултатите, в т.ч. осигуряване на тяхната публичност би помогнало при проектирането на политики и стратегии, но и за повишаване на информираността на индивидуалните възложители.

V. Заключение

В настоящото изследване обществените поръчки за иновации бяха разгледани като ключов инструмент на политиките, който допринася за максимизиране на резултатите от прилагането им. За доказване на това твърдение, разгледахме понятийния апарат и теоретичната рамка, и изяснихме отношението на иновациите към икономическия растеж, както и потенциала на обществените поръчки в този контекст. Въз основа на задълбочен преглед на съществуващите теории достигнахме до извода, че успешното внедряване на иновации изисква не само технологични постижения, но и съществена социална и институционална реформа. Това включва цялостно преосмисляне на политиките. Подчертана бе ролята на ценностното разбиране за

иновациите, като за целите на настоящата работа се прие, че търсените иновации са тези, които допринасят за развитието на обществото, за неговото благосъстояние, с респект към екологичните, социалните и икономическите съображения и цели.

Ролята на политиките, насърчаващи иновациите, е важно измерение в рамките на иновационната екосистема и до голяма степен именно тя определя взаимоотношенията между субектите и разбира се, крайните резултати. Поради това, разглеждането на публичните политики, техните характеристики и инструментариум заемат централно място в изследването. Обществените поръчки се свързват с публичните политики чрез своя хоризонтален характер. Това се дължи на факта, че всяка една провеждана в държавите-членки политика се осъществява чрез разходването на публични средства, в съответствие с предвидените в общностното законодателство правила. През последните десетилетия именно обществените поръчки започват да се разглеждат все по-често като ключово рамково условие за стимулиране на иновациите и като фактор за подобряване на иновационната екосистема.

Въз основа на резултатите от приложените изследователски подходи, е доказана тезата, че обществените поръчки за иновации качествено променят дизайна на публични политики, водейки до по-висока ефективност. Обществените поръчки са разгледани като инструмент от страна на търсенето, подходящ за справяне с ефективността на разходите, екологичните и социални проблеми и за стимулиране на иновациите по балансиран и компетентен начин. Страната на търсенето на иновационната политика може да повлияе както на скоростта, така и на посоката на иновационните процеси. Това дава основание за разглеждане на обществените поръчки за иновации като специфична форма на инструмент на иновационната политика, действащ от страна на търсенето, за разлика от научноизследователската и развойна дейност, която работи от страната на предлагането и е доминирала – и все още доминира – политиката за иновации.

Насочването на популателната способност на публичния сектор към постигане целите за политиките за иновации, е в състояние да подобри резултатите и. За разкриване на пълния потенциал на системата е необходимо да се преосмисли разбирането за обществените поръчки като за обичайна административна процедура, фокусирана предимно върху законосъобразността и ефективността на разходите. Познатите подходи следва да бъдат заменени с такива, които отговарят на реалната, бързопроменяща се ситуация и на съвременните предизвикателства. Както става ясно от анализа на европейската правна и стратегическа рамка в областта, такива подходи са възможни.

Въпреки това, прилагането им е все още твърде ограничено в страните в ЕС и конкретно в Република България. Постигането на по-добри резултати е възможно чрез разработване и прилагане на хомогенни, всеобхватни и целенасочени национални рамки на политики за обществени поръчки за иновации.

Въз основа на задълбочен преглед и анализ на европейската рамка на политиките за обществени поръчки за иновации, както и тази на конкретни държави членки на ЕС са изведени основните елементи, които правят тези политики благоприятни за иновации. Налага се изводът, че основен инструментариум, характеризиращ широкоспектърните рамки за политики за обществени поръчки за иновации включва идентифициране на тези поръчки като стратегически приоритет във всички секторни и в тези за цифровизация на обществените услуги, благоприятстваща иновациите („innovation friendly“) правна рамка в областта на обществените поръчки, разработване на планове за действие с ясни цели, ангажименти и пр., стимули за възложителите да инвестират в обществени поръчки за научноизследователска и развойна дейност и иновативни решения, укрепване и изграждане на капацитет и центрове за компетентност и др.

Същинското изследване се базира на идентифицираните елементи на политиките, формулирани като 17 индикатора, разпределени в пет групи (стратегическа рамка, капацитет, правна дефиниция, мониторинг и конкретни казуси). Сравнителният анализ на България, Финландия и Полша по посочените индикатори показва сравнени по основни индикатори, свързани с рамките на политиките за обществени поръчки за иновации, Полша изпреварва един от европейските иновационни лидери – Финландия. За България е отчетен най-нисък резултат. Страната изпълнява, при това с известна относителност, на едва 3 от 17 индикатора. Последното показва, че са необходими целенасочени мерки за привеждане на националните политики в областта в съответствие с достиженията в ЕС. В резултат, изведени са ключови препоръки за подобряване на рамката на политиките за обществени поръчки за иновации в страната, с което е постигната целта на дисертацията.

Анализът на резултатите от проведеното изследване даде възможност за отговор на основните изследователски въпроси, поставени в началото на изследването. Получените резултати, направените изводи и препоръки са ценни от гледна точка най-вече на това, че дават един различен научно-практически поглед върху възлагането на обществени поръчки за иновации в Европа и в България, потенциала на този подход и конкретни препоръки за по-широкото му прилагане. Тези резултати са значими не само

за академичната общност, но и за практиците, както и за всички, отговорни и участващи в процеса на формулиране и прилагане на политики в областта.

Настоящият труд представлява интегриран научно-практически подход към потенциала на обществените поръчки за иновации и очертава конкретни решения, които да подпомогнат страната ни в превръщането на обществените поръчки в ефективен двигател на иновациите и устойчивото развитие.

Работата дава широко поле за бъдещи проучвания по темата. В специализираната литература в областта на обществените поръчки обикновено се набляга на ролята на възложителите при въвеждането на нови технологии и изобщо иновации чрез системата на обществените поръчки, но ролята на самите доставчици се обсъжда по-рядко. Интересна и все още не достатъчно изследвана област е именно поведението на пазарните участници в процеса на обществените поръчки за иновации, както и потенциалните ефекти от това поведение.

В заключение, обществото плаща висока цена, ако държавата е неспособна да осигури условия за създаване и разпространение на иновации. Ако се съгласим с латинската сентенция *Non progredi est regredi*, последното означава, че обществото плаща цената на изоставането, а то от своя страна е тясно свързано с благосъстоянието или по-скоро с неговото отсъствие, в случай на регрес.

VI. Справка за приносите на дисертационния труд

1. Въз основа на разгледаните теоретични концепции, теории и понятия е предложена ново разбиране на понятието „обществена поръчка“, а именно *„интердисциплинарен процес на придобиване от организации, които притежават качество на възложител, на строителство, доставки или услуги от пазара или от друг източник, който процес включва множество дейности и следва определени процедурни правила с цел осигуряване на ефективност на публичните средства и същевременно създаване на обществена стойност.“* Дефиницията е необходима за осмисляне и формиране на ясно зарбиране за същността на понятието и последващите анализи и изследвания по темата.

2. Направен е систематичен концептуален опит да се периодизира развитието на законодателната и стратегическа рамка на ЕС в областта на обществените поръчки. Предложено е обособяване на периодика на развитието на идеята за обществените поръчки като инструмент на политиката на ЕС.

3. Разработен е методологически подход и е направена оценка на институционалния и административния капацитет за прилагане на обществени поръчки за иновации в България.

4. В резултат на проведеното емпирично изследване, са формулирани конкретни препоръки, съобразени с националния контекст и особености, насочени към привеждане на националните политики в областта на иновативното възлагане в съответствие с достиженията в ЕС. Предложените мерки имат ясно изразен практико-приложен характер и могат съществено да подпомогнат процеса по утвърждаване и ефективно използване на иновативното възлагане като инструмент на публичните политики.

VII. Публикации по темата на дисертацията

Dimitrova, P., & Vassileva, K. (2022). Мачмейкингът при възлагане на обществени поръчки – подход за създаване на бизнес партньорства, *Бизнесът в XXI-ви век. Възстановяване и устойчивост след кризата* (ISBN 978-619-232-671-5). <https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=1109727>

Vasileva, K. (2023). Иновативните обществени поръчки – потенциал за максимизиране на резултатите от политиките. *Публични политики.bg*, 14(3), 50–66. <https://publicpolicy.bg>

Pavlova, M., Dimitrova, P., & Vasileva, K. (2023). Предпазарно възлагане: В търсене на иновативни решения от страна на публичния сектор. *Научни трудове на УНСС*, Издателски комплекс – УНСС. <https://doi.org/10.37075/RP.2023.3.06>

Vasileva, K. [ORCID iD: 0000-0000-0000-0000]. (2024). Socially responsible public procurement: how to transform will into reality. In *The Economics and Law of Public Procurement*: (1st ed., Chap. 3, pp. 27–53). Routledge. ISBN 9781032631721